

УДК 617.3"388"

Іван Володимирович Шумада

У червні 2010 року виповнилося 90 років відомому вченому ортопеду-травматологу, організатору охорони здоров'я, заслуженому лікарю України і заслуженому діячу науки України, лауреату Державної премії в галузі науки і техніки України, ветерану другої світової війни, доктору медичних наук професору Івану Володимировичу Шумаді.

Народився Іван Володимирович 21 червня 1920 року у селі Кузьминчик Чемировецького району, Кам'янець-Подільської (тепер Хмельницької) області в родині селян. Батьки І.В. Шумади працювали в сільському господарстві, виховували двох синів. Батько, Володимир Сидорович, почав трудовий шлях у 16 років, відзначався невтомною винахідливою працею, майстерністю, виконував будівельні роботи в господарстві села. Мати, Ганна Йосипівна, працювала в полі, вела домашнє господарство. Попри тяжкі негаразди тридцятих років родина спрямовувала усі зусилля на здобуття дітьми освіти.

Навчання Іван Володимирович почав у с. Кузьминчик, де закінчив 4 класи, а у с. Вільхівці — семирічку, завершив навчання у містечку Гусятин, долаючи пішки до кожної зі шкіл по 4–5 км. Вчився успішно, уроки робив при каганці, бо вдень допомагав батькам у господарстві. Після закінчення середньої школи у 1938 році вступив до Вінницького медичного інституту, де провчився до 1941 року. Почалися грізні роки Великої Вітчизняної війни...

Одержавши довідку про медичну підготовку, І.В. Шумада добровільно вступив до лав Червоної Армії, де з перших днів і до кінця війни прослужив воєнфельдшером у різних підрозділах (зв'язківців, розвідників, інших частин), які брали участь у бойових діях на Західному, Сталінградському, Центральному і Білоруському фронтах. Завдяки стійкості, витривалості та професійній майстерності він разом з фронтовими медиками врятував життя і допоміг сотням поранених, значна частина з яких змогли повернутися до військових частин. Було багато неймовірно тяжких випробувань, складних ситуацій, що потребували героїчних зусиль, ризику, але як скромна людина Іван Володимирович рідко згадує про воєнні роки.

Найбільш запам'яталась переправа через річку Одер (Німеччина). Це був період стрімкого визвольного наступу радянських військ 1945 року, коли 60-та Радянсько-Варшавська Червонопрапорна ордену Суворова стрілецька дивізія, у якій він служив, форсувала р. Одер. Протягом 7 днів і ночей під шквальним артилерійським і кулеметним вогнем ворога та ще обстрілом з повітря через річку переправляли війська, постійно надаючи їм медичну допомогу. Важливу стратегічну операцію було завершено успішно. За участь у переправі І.В. Шумаду було нагороджено орденом Червоної Зірки.

Після розгрому фашистів він деякий час перебував з групою окупаційних військ у Німеччині, а демобілізувавшись у 1946 році, продовжив медичну освіту з 4-го курсу Київського медичного інституту ім. О.О. Богомольця, який закінчив у 1948 році.

Нелегкий життєвий шлях — крізь роки нестатків, державних перебудов, воєнних потрясінь — пройшов Іван Володимирович, протягом яких гартувалась витривалість, формувались повага до праці, відповідальність, відданість своїм обов'язкам, бережливість, вимогливість, наполегливість у досягненні мети. У Вінницький медінститут він прийшов у перешитому батьківському костюмі, а в Київському медінституті ходив у своїй солдатській шинелі, у якій його пам'ятають і в клінічній ординатурі інституту ортопедії.

Враховуючи досвід лікування поранених у роки війни та прийнявши до уваги важливість проблеми травматології в мирний час, І.В. Шумада вступає

до клінічної ординатури Українського науково-дослідного інституту ортопедії і травматології. Під керівництвом провідних учених інституту проф. Г.Є. Фрумїної, проф. О.Г. Єлєцького, доц. К.М. Климова та інших він набуває значного досвіду з теорії і практики за фахом, оволодіває методами консервативного і хірургічного лікування, визначається з напрямком наукових досліджень.

Не пориваючи зв'язку з інститутом, І.В. Шумада переходить на роботу до Міністерства охорони здоров'я УРСР на посаду начальника відділу розподілу медичних кадрів. Він продовжує поглиблювати наукові пошуки, збирає матеріал для кандидатської дисертації.

З 1954 року до 1958 року Іван Володимирович працює спочатку інструктором, потім завідувачем сектору охорони здоров'я в ЦК Компартії України. У ці роки він узагальнює матеріал, зібраний під час роботи в інституті, і закінчує оформлення кандидатської дисертації на тему: «Хирургическое лечение больных с застарелым травматическим вывихом бедра», яку захистив у 1956 році.

І.В. Шумада в 1958 році призначається на посаду заступника Міністра охорони здоров'я УРСР, відповідальним за кадри, та членом Колегії Міністерства, де працював до 1969 року. У період перебування на високих керівних посадах визначився неабиякий талант ініціативного, принципового організатора. Він бере активну участь у розробці та реалізації заходів, спрямованих на підвищення якості медичної допомоги населенню, на підготовку кваліфікованих кадрів.

За участю Івана Володимировича в 1956 році було відкрито медінститут у Ворошиловграді (тепер Луганськ) та медичний факультет у Полтаві, у 1957 році почав працювати медінститут у Тернополі, а в 1959 році створюється медфакультет при Запорізькому фармінституті, який згодом реорганізовано в медичний інститут. Плідну організаційну роботу він успішно поєднує з науковою і педагогічною діяльністю, у 1965 році отримує звання доцента, працює над докторською дисертацією.

Узагальнивши матеріал, зібраний під час роботи в інституті, І.В. Шумада видає дві монографії: «Травматологические вывихи бедра и их лечение» — 1959 рік, «Закрытые повреждения тазобедренного сустава» — 1969 рік, друкує низку статей у періодичних виданнях з питань організації охорони здоров'я.

Крім напруженої організаційної та наукової роботи Іван Володимирович виконує доручення державного значення — у 1959 р. як делегат від України брав участь у роботі XIV Сесії Генераль-

ної Асамблеї ООН, виступав з доповідями, які публікувались у вітчизняній і зарубіжній пресі. У 1966 році він очолював делегацію Міністерства охорони здоров'я СРСР з питань надання медичної допомоги населенню Алжирської НДР, виконував інші завдання.

За значний внесок у розвиток охорони здоров'я, медичної науки та підготовку кадрів в Українській республіці йому в 1959 році присвоєно почесне звання заслуженого лікаря УРСР та нагороджено двома орденами Трудового Червоного Прапора — у 1961 та 1966 роках.

У 1969 році І.В. Шумаду призначено директором Київського науково-дослідного інституту травматології і ортопедії, з яким він ніколи не розривав творчих зв'язків, де він повністю присвятив наукову і організаційну діяльність близькій йому спеціальності, закінчив докторську дисертацію, тему якої було затверджено в 1965 році — «Остеосинтез медіальних переломів шийки стегна кістковими гомі і гетеротрансплантатами», і захистив її в 1970 році, а в 1972 році йому присвоєно звання професора.

За роки роботи в системі охорони здоров'я республіки, на посаді директора інституту і як головний ортопед-травматолог Міністерства охорони здоров'я І.В. Шумада вирішив широке коло питань з актуальних проблем ортопедії-травматології. Значна увага приділялась розширенню профільної медичної мережі: збільшенню ортопедичних і травматологічних ліжок в областях, покращанню амбулаторно-поліклінічної допомоги та роботи цілодобових травматологічних пунктів. Було розроблено чітку систему послідовного лікування хворих з травмами і ортопедичними захворюваннями. І.В. Шумада всіляко сприяв створенню в ортопедії-травматології спеціалізованої допомоги — разом з проф. М.К. Панченком доклав багато зусиль для організації у м. Київ Республіканського організаційно-методичного центру з лікування хворих на остеомієліт, в інституті було відкрито профільне відділення на 40 ліжок. Спеціалізовані відділення створено у ряді областей, в інституті здійснювалась активна підготовка лікарів для роботи в регіонах.

У 1984 році, підтримавши ініціативу проф. В.Я. Фіщенка, Іван Володимирович забезпечив створення в інституті Республіканського науково-практичного і організаційно-методичного центру з надання спеціалізованої медичної допомоги хворим з травмами хребта. Важливе практичне значення мала організація в 1988 році Республіканського науково-учбово-практичного об'єднання «Травматологія-ортопедія» (НУПО), реорганізова-

ного пізніше в асоціацію «Остеосинтез», яка забезпечувала виготовлення та впровадження медичних апаратів та інструментарію для лікування ортопедо-травматологічних хворих.

За активної участі І.В. Шумади було збудовано новий клінічний корпус інституту, відкрито нові структурні підрозділи — лабораторії біохімії, імунології, бактеріології та антибіотиків, відділи мікрохірургії, кістково-гнійної хірургії, реанімації і анестезіології.

Очолюючи протягом 19 років Республіканську проблемну комісію Міністерства охорони здоров'я УРСР з проблеми «Травматологія та ортопедія», Іван Володимирович здійснював планування і координацію наукових досліджень і впровадження новітніх досягнень у практику охорони здоров'я, державних програм з урахуванням рівня науково-технічного прогресу. Так, серед провідних досліджень 70–80-х років вагоме місце займали комплексні розробки та практичні рекомендації стосовно дорожньо-транспортного, сільськогосподарського, промислового, шкільного та інших видів травматизму, удосконалення поліклінічної допомоги, диспансеризації, лікувально-профілактичної допомоги інвалідам Вітчизняної війни.

Як голова Республіканського наукового товариства ортопедів-травматологів прикладав багато зусиль для підготовки і проведення з'їздів, конференцій, тематичних симпозіумів, на яких розглядалися досягнення у згаданій галузі, здійснювались популяризація та впровадження нових розробок.

Наукова діяльність І.В. Шумади охоплює широкий діапазон актуальних проблем ортопедії-травматології — це стосується досліджень і розробки нових методів лікування вивиху кульшового суглоба, перелому стегнової кістки, несправжніх суглобів, відкритих переломів, використання біологічних матеріалів — заморожених кісткових ало- та ксенотрансплантатів у процесі лікування переломів тощо.

За участі Івана Володимировича та під його керівництвом провідними ученими інституту було проведено комплексну науково-дослідну роботу з проблеми дегенеративно-дистрофічних захворювань суглобів, що дозволило розробити системну концепцію їх патогенезу, запропонувати нові і вдосконалити існуючі методи лікування. На підставі узагальнення проведених досліджень під редакцією І.В. Шумади в 1990 році видано монографію «Диагностика и лечение дегенеративно-дистрофических поражений суставов».

Низку публікацій І.В. Шумади присвячено історії становлення і розвитку ортопедо-травматологічної служби, профільних установ і визначним ученим

медичної науки. У співавторстві видано дві монографії: «Развитие травматолого-ортопедической науки в УССР» — 1978 року та «Очерк развития Украинского научно-исследовательского института травматологии и ортопедии» — 1994 року, статті про Гіппократа, Авіценну, М.І. Пирогова, Н.В. Волковича, О.Г. Єлецького, Ф.Р. Богданова, Г.С. Фрумину та інших.

Про успішну науково-дослідну та організаційну діяльність Івана Володимировича свідчать численні публікації та свідоцтва про винаходи. За вдосконалення методів лікування, діагностичної апаратури, технічного обладнання він отримав 10 авторських свідоцтв і 13 посвідчень на рацпропозиції, має дипломи та медалі ВДНГ СРСР і УРСР, опублікував 285 наукових праць, з них 12 монографій, посібник для студентів-медиків «Травматологія і ортопедія», який мав два видання. Під його керівництвом виконано і захищено 5 докторських та 27 кандидатських дисертацій.

Протягом усієї трудової діяльності І.В. Шумада виконував низку громадських доручень — був заступником голови Вченої ради «Травматологія і ортопедія» АМН СРСР, членом медичної ради Міністерства охорони здоров'я УРСР, членом ради з впровадження досягнень науки у практику охорони здоров'я, членом проблемної комісії «Охорона здоров'я населення», членом Української республіканської комісії сприяння Радянському фонду миру, членом Ради науково-медичних товариств.

Висока відповідальність, плідна працездатність, талант організатора, постійні наукові пошуки, уміння спрямовувати колектив на вирішення актуальних проблем науки і практики, принциповість, вимогливість до себе і співробітників, доброзичливість визначають професора Івана Володимировича Шумаду, і ці якості забезпечували йому успіх у науковій та організаторській діяльності, повагу й авторитет в інституті.

З 1989 року, перебуваючи на посаді керівника науково-інформаційного відділу, він багато зусиль приділяв пошукам нової інформації щодо історії інституту і визначних особистостей, здійснював підготовку експонатів для музею інституту, яким опікувався з 1948 року і дотепер уболіває за його успіхи, підтримує зв'язок з колективом.

Держава високо відзначила ратні подвиги І.В. Шумади в роки Великої Вітчизняної війни та багаторічну бездоганну трудову діяльність у системі охорони здоров'я — його нагороджено орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, трьома орденами Трудового Червоного Прапора, орденами Дружби народів та Богдана Хмельниць-

кого, 18 медалями, довічно призначено стипендію Президента України.

Іван Володимирович завжди був відданий своїй Батьківщині, разом з дружиною виховали двох дітей: донька, яка продовжила батьківську професію — стала медиком, захистила кандидатську дисертацію, та син — інженер, який закінчив Київський політехнічний інститут; дві онуки приєднались до династії лікарів-науковців — кандидати медичних наук.

Дружина, Наталія Сергіївна, теж досягла значних успіхів, але на ниві філології, вона znana як глибокий дослідник українського і болгарського

фольклору, доктор філологічних наук, професор. Докторську дисертацію Н.С. Шумада виконувала під керівництвом М.Т. Рильського. За успіхи, досягнуті в галузі наукових досліджень філології, Наталію Сергіївну нагороджено Болгарським орденом «Кирила і Мефодія» та медалями.

У цьому році подружжя Шумади відзначили ще один ювілей — 60-річчя подружнього життя.

Щиро вітаємо Вас, Іване Володимировичу, з двома визначними ювілеями, бажаємо доброго здоров'я, наснаги, невичерпної творчої енергії, довгих років життя.

Колектив ДУ «Інститут травматології та ортопедії АМН України»

Колектив кафедри травматології та ортопедії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Всеукраїнська громадська організація (ВГО) «Українська асоціація ортопедів-травматологів»

Київський осередок (ВГО) «Українська асоціація ортопедів-травматологів»

Редакція журналу «Вісник ортопедії, травматології та протезування»

Редакція журналу «Літопис травматології та ортопедії»

Редакційна колегія журналу «Ортопедия, травматология и протезирование»